

Саванець Л .М.
*к.ю.н., доцент, завідувач кафедри міжнародного
та європейського права,
Західноукраїнський національний університет*

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ДЕФЕКТНУ ПРОДУКЦІЮ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ У ПРАВІ ЄС

Прийняття нової Директиви ЄС 2024/2853 Європейського Парламенту та Ради від 23 жовтня 2024 року про відповідальність за дефектну продукцію [1] (далі - Директива ЄС 2024/2853 про відповідальність за дефектну продукцію), якою скасовується Директива Ради 85/374/ЄЕС від 25 липня 1985 року про наближення законів, підзаконних актів та адміністративних положень держав-членів щодо відповідальності за дефектну продукцію [2] зумовлене об'єктивною потребою модернізації правового регулювання деліктної відповідальності за шкоду, завдану дефектною продукцією. Зазначена Директива підлягає імплементації у національні правопорядки держав-членів до 9 грудня 2026 року.

Необхідність такої реформи обумовлена трансформаційними змінами у сфері виробництва та обігу продукції, зокрема стрімким розвитком технологій штучного інтелекту, впровадженням новітніх бізнес-моделей циркулярної економіки, а також ускладненням глобальних ланцюгів постачання. Вказані чинники виявили істотні прогалини та невідповідності у попередньому правовому регулюванні, що, своєю чергою, спричинило певну правову невизначеність стосовно тлумачення та обсягу поняття «продукція».

Розвиток цифрових технологій, зокрема «інтернету речей» та систем штучного інтелекту, зумовив виникнення нових ризиків заподіяння шкоди споживачам. У цьому контексті Європейська асоціація споживачів підтримуючи реформу відповідного правового регулювання підкреслила, що дефекти продукції можуть бути спричинені, зокрема, помилками програмного забезпечення, упередженістю алгоритмів штучного інтелекту, втратою з'єднання або вразливостями кібербезпеки [3, с.4].

У відповідь на зазначені виклики нова Директива ЄС 2024/2853 про відповідальність за дефектну продукцію істотно розширює поняття «продукція», включаючи до нього програмне забезпечення. Відповідно до п. 13 мотивів, з метою забезпечення правової визначеності програмне забезпечення визнається продукцією для цілей застосування режиму відповідальності без вини незалежно від способу його постачання чи використання. Як справедливо відзначають Г. Хауеллс та Д.Фейргрив, це свідчить про адаптацію деліктного права Європейського Союзу до умов цифрової економіки та технологічних інновацій [4, с.558].

У праві Європейського Союзу та правовій доктрині традиційно відповідальність за якість продукції обмежується сферою дефектних товарів, не поширюючись на послуги як самостійний об'єкт правового регулювання. Такий підхід є закономірним у межах класичного підходу, відповідно до якого відповідальність у сфері надання послуг розглядається як автономний інститут, що не обов'язково підпадає під ті самі правові механізми, що й

відповідальність за дефектну продукцію.

У Директиві ЄС 2024/2853 про відповідальність за дефектну продукцію також знайшла місце дана концепція, зокрема відповідно до п.17 мотивів її норми не застосовуються до послуг. Водночас у цьому ж положенні закріплена сучасна тенденція віднесення цифрових послуг до змісту поняття продукції або пов'язаних із нею об'єктів. При цьому такі цифрові послуги можуть впливати на безпеку продукції аналогічно до її фізичних або цифрових компонентів. Зважаючи на зазначене можна констатувати розширення сфери дії Директиви ЄС 2024/2853 про відповідальність за дефектну продукцію та включення до неї так званих «взаємопов'язаних цифрових послуг» [5, с.184-185]. Критерієм віднесення таких послуг до сфери застосування Директиви виступає їх включення до продукції або взаємозв'язок із нею за умови перебування під контролем виробника відповідної продукції. Згідно з ч. 3 ст. 4 Директиви, взаємопов'язаною цифровою послугою вважається послуга, включена до продукції або зв'язана з нею таким чином, що її відсутність перешкоджатиме виконанню продукцією однієї або кількох її функцій. До таких взаємопов'язаних цифрових послуг належить: безперервне постачання даних про трафік у навігаційних системах; моніторинг фізичної активності та стану здоров'я користувача; сервіси контролю температури, забезпечуючі регулювання температурного режиму, наприклад, у «розумних» холодильниках; а також послуга голосового помічника, яка дозволяє керувати одним або кількома товарами за допомогою голосових команд (п.17 мотивів Директиви).

Новелою Директиви ЄС 2024/2853 про відповідальність за дефектну продукцію є закріплення заборони державам-членам відступати від її положень у частині регулювання деліктної відповідальності за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції (ст. 3). Такий підхід спрямований на забезпечення повної гармонізації цієї сфери відносин в межах Європейського Союзу, та є результатом усталеної практики Суду справедливості Європейського Союзу щодо відповідних правотворчих обмежень держав-членів. Суд неодноразово підкреслював, що ст. 13 Директиви 85/374/ЕЕС про наближення законів, підзаконних актів та адміністративних положень держав-членів щодо відповідальності за дефектну продукцію виключає можливість збереження або запровадження національних загальних режимів відповідальності за продукцію, відмінних від передбаченого Директивою. Водночас допускається існування тих правових механізмів, які ґрунтуються на інших підставах відповідальності, ніж дефектність продукції, зокрема помилки або гарантії щодо прихованих дефектів [6, 7, 8, 9].

Відповідно до п.9 преамбули Директиви ЄС 2024/2853 про відповідальність за дефектну продукцію потерпілий, згідно з національним законодавством держав-членів зберігає право на пред'явлення вимог про відшкодування договірної або позадоговірної шкоди за умови, що вона не зумовлена дефектністю продукції, визначеною Директивою. До таких підстав належить гарантія, вина або об'єктивна відповідальність операторів за шкоду, завдану особливостями організму, які виникли в результаті генної інженерії. Такі норми національного законодавства, спрямовані, серед іншого, на досягнення мети ефективного захисту споживачів та інших фізичних осіб, залишаються незмінними цією Директивою.

Водночас системний аналіз зазначеного положення Директиви ЄС 2024/2853 про відповідальність за дефектну продукцію у взаємозв'язку з іншими її нормами дає підстави для висновку, що запровадження у національних законодавствах держав-членів Європейського Союзу відмінних від визначених директивою додаткових або альтернативних режимів відповідальності за шкоду, спричинену дефектністю продукції, не допускається.

Отже, Директива ЄС 2024/2853 про відповідальність за дефектну продукцію запроваджує масштабну реформу європейського приватного права у сфері відповідальності за дефектну продукцію, замінюючи режим, встановлений Директивою 85/374/ЄЕС про наближення законів, підзаконних актів та адміністративних положень держав-членів щодо відповідальності за дефектну продукцію, модернізованою системою, адаптованою до вимог цифровізації, функціонування циркулярної економіки та зеленого переходу. Замінюючи Директиву 85/374/ЄЕС про наближення законів, підзаконних актів та адміністративних положень держав-членів щодо відповідальності за дефектну продукцію Директива ЄС 2024/2853 про відповідальність за дефектну продукцію узгоджує правила відповідальності із сучасними технологічними реаліями, розширюючи поняття продукції.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Directive (EU) 2024/2853 of the European Parliament and of the Council of 23 October 2024 on liability for defective products and repealing Council Directive 85/374/EEC. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/2853/oj/eng> (дата звернення: 1.04.2026)

2. Council Directive 85/374/EEC of 25 July 1985 on the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States concerning liability for defective products. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/1985/374/oj/eng> (дата звернення: 1.04.2026)

3. BEUC. The European consumer organisation. Revision of the Product Liability Directive. Time to ensure effective and comprehensive protection for consumers damaged by defective products. 2023. 20 p. URL: https://www.beuc.eu/sites/default/files/publications/BEUC-X-2023-023_Revision_of_the_product_liability_directive.pdf (дата звернення: 1.04.2026)

4. Howells G., Fairgrieve D. The new product liability Directive: steadily expanding liability or business as usual? *European review of private law*. 2025. Issue 3. PP. 549-574.

5. Wagner G. New generation EU products liability – for digital and other products. *Journal of European Tort Law*. 2024. Vol.15. Issue 2. PP.172-224.

6. Judgment of the Court of Justice of the European Union of 25 April 2002 in Case C-52/00 Commission of the European Communities v French Republic. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:62000CJ0052> (дата звернення: 1.04.2026)

7. Judgment of the Court of Justice of the European Union of 25 April 2002 in Case C-183/00 María Victoria González Sánchez v Medicina Asturiana SA. URL: https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/C/2000/C-0183-00-00000000RP-01-P-01/ARR_COMM/53721-EN-1-html#1 (дата звернення: 1.04.2026)

8. Judgment of the Court of Justice of the European Union of 25 April 2002 in Case C-154/00 Commission v Greece. URL:

<https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/affair?jurisdiction=&searchTerm=C-154%2F00&date-type=intro&sort=SCORE-DESC&lang=en&intro-date-start=&intro-date-end=> (дата звернення: 1.04.2026)

9. Judgment of the Court of Justice of the European Union of 10 January 2006 in Case C-402/03 Skov Æg v Bilka Lavprisvarehus A/S and Bilka Lavprisvarehus A/S v Jette Mikkelsen and Michael Due Nielsen. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:62003CJ0402> (дата звернення: 1.04.2026)

УДК 347.77/.78:347.9:341:327

Яремко О. М.
*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри психології та
соціальної роботи та кафедри
міжнародних відносин та дипломатії
Західноукраїнського національного університету,
член Комітету з медіації
ГО «Національна асоціація адвокатів України»,
адвокат, медіатор*

МЕДІАЦІЯ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ: МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Інтелектуальна власність за наявних умов цифровізації, глобалізації та інтенсивного розвитку міжнародних економічних відносин стає основним ресурсом конкурентоспроможності держав та суб'єктів господарювання. У процесі адаптації національної правової системи до європейських стандартів та інтеграції у глобальний економічний простір для України особливого значення набуває забезпечення належної охорони й ефективного захисту прав інтелектуальної власності. Розширення масштабів транскордонного обігу об'єктів інтелектуальної власності, зокрема із залученням українських компаній, правовласників та інших суб'єктів господарювання, призводить до збільшення кількості спорів у цій сфері, що потребують ефективних, гнучких і водночас узгоджених із міжнародними стандартами механізмів їх врегулювання.

За таких умов медіація поступово утверджується як важливий інструмент глобальної системи альтернативного вирішення спорів. Така тенденція пояснюється прагненням забезпечити конфіденційність, оперативність та економічну ефективність процедур врегулювання конфліктів, що є особливо актуальним для сфери інтелектуальної власності. Як визначено Законом України «Про медіацію», медіація є добровільною, позасудовою та конфіденційною процедурою, у межах якої сторони за допомогою медіатора намагаються врегулювати спір шляхом переговорів [1].

Специфіка спорів у сфері інтелектуальної власності обумовлюють необхідність використання медіації як способу їх врегулювання. Переважна